

Imaginarni prostori

Baćani, Larisa

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:228268>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

LARISA BAĆANI HNATKO

IMAGINARNI PROSTORI

DIPLOMSKI RAD

Mentor:

doc. Marko Živković

Osijek, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. APSTRAKTNA UMJETNOST KAO TEMELJ VLASTITOG STVARANJA.	4
3. PRISTUP UMJETNIČKOM STVARANJU.....	5
4. MATERIJALI I ALATI KORIŠTENI PRI IZRADI ZAVRŠNOG RADA.....	10
5. ZAKLJUČAK.....	11
6. LITERATURA.....	12

1.UVOD

U završnom radu promišljam o apstraktnoj umjetnosti i njezinoj ulozi u mome stvaralaštvu. Kroz analizu posebnu pozornost posvećujem razvojinama mnogih pravaca i umjetnika toga vremena. Apstraktnu umjetnost vidim kao poseban izraz čovjekova duha i kao sredstvo izraza prema kojemu su umjetnici bili usmjereni na stanje duha, estetskom podražaju i stvaranju bez nametnutih „pravila“. Umjetnici kao što su V. Kandinsky, A. Gorky, H. Moore, H. Hartung, A. Pevsner, A. Burri, S. Kopač, I. Gattin, M. Jeršovar i dr., poslužili su mi kao inspiracija za izradu završnoga rada. Korelacijom apstraktne umjetnosti i vlastitog izražavanja upoznata sam s raznim umjetničkim djelima i terminima toga razdoblja koji su uvelike utjecali na moje stvaralaštvo.

Fokus usmjeravam ponajviše na pravce informel i art brut u kojima, sam čin procesa daje svojevrsnu dramu, kaos, dojam kretnje, bivanja i mjene u prostoru.

Od samih početaka temeljno uporište stavljam na vlastite emocije, stanje duha uz naglasak na materiju koja se kroz raznolikost i način prikazivanja preobražava u apstraktni izraz. Zanimajući predmetnu realnost, kombinacijom suptilnosti i silovitosti, uz odmjerenu intervenciju radovi nisu odslik zbilje. Oslobađanjem primarnih motiva željela sam se približiti biti same prirode kao i u odabiru materijala koji na prvi dojam djeluje osiromašen i oskudan.

Prema tome, stavlajući pred sebe takav izazov, cilj ovoga završnoga rada je pročistiti ideje i kroz proces ostvariti široku lepezu mogućnosti koja će obogatiti vlastito dosadašnje iskustvo, stavlajući naglasak na jednostavnost u pronalasku za iskonskim kako bih izazvala snažne osjećaje i preobražaje koji se događaju u neposrednoj okolini.

2. APSTRAKTNA UMJETNOST KAO TEMELJ VLASTITOG STVARANJA.

Apstraktna umjetnost nastala je između 1909. i 1919. godine. Razdoblje u kojemu je polazište uobičajena vizualna realnost pri kojoj su oblici oslobođeni konvencionalnih značenja te su osamostaljeni. Umjetnici toga razdoblja stvaraju vlastiti bespredmetni stil istraživanjem oblika, volumena, prostora i vremena ukidajući tradicionalne grane likovne umjetnosti.¹ Udaljavanjem od predmetnosti tadašnji umjetnici fokusirani su na stanje unutarnjeg duha, misli i emocija. Daljnjim razvojem nastaju dvije osnovne struje *organička* i *geometrijska* apstrakcija. Organička apstrakcija temelji se na promatranju same prirode i prirodnih tvorevina, a geometrijska nastaje procesom raščlambe pojednostavljuvanjem promatrane stvarnosti u geometrijske likove.² Umjetnici kao Vasilij Kandinsky koji je osnivač organske apstrakcije čije su forme, oblici, linije i dr., izazvale lirične osjećaje, vođen glazbenom improvizacijom i Maljević koji je doveo do minimalističkog pojednostavljenja, reducirajući boju, likove i forme na monokromne geometrijske elemente, ostavili su veliki trag u apstraktnoj umjetnosti na svoje sljedbenike. Prema ovim dvjema strujama nastali su mnogi umjetnički pravci: *Apstraktni ekspresionizam*, *akcijsko slikarstvo*, *slikarstvo bojnog polja*, *informel*, *monokromno slikarstvo*, *minimalizam* i dr. Ove pravce vežu isti elementi; emocija, fizička veza nematerijalnog i materijalnog, sukobljavanje unutrašnjeg s vanjskim potom bespredmetnost. Na osnovi takve definicije umjetničkog djela nadovezala bih se na *informel* ili *enformel* (neformalna umjetnost) unutar kojega su se razvijali termini kao; *lirska apstrakcija* te *art brut*. Neki od najznačajnijih europskih predstavnika bili su H. Hartung, A. Burri, J. Dubuffet, A. Gorky, a predstavnici hrvatske: I. Gattin, M. Jeršovar, S. Kopač i dr. Razvojem lirske i organske te geometrijske apstrakcije, apstraktnoga ekspresionizma, informela uočila sam tendenciju apstraktnosti prema redukciji sadržaja, boje, oblika, materijala, napuštanje pojavne realnosti ka' unutarnjim osjećajima, energiji i podsvjesnom, a to je pristup kojemu i sama težim.

¹ Damjanov, J., (1986), Povijest umjetnosti II dio. Zagreb: Školska knjiga, str. 260.

² Janson, H. W. i Janson, A. F., (2005), Povijest umjetnosti. Varaždin: Stanek d.o.o., str. 788.

3. PRISTUP UMJETNIČKOM STVARANJU

U potrazi za izrazom vlastitog duhovnog stvaranja apstraktni izraz pokazao se kao idealno sredstvo izražavanja duha, težnji i emocija. Čitajući literature povezane s mojim promišljanjima skrenula bih pažnju na riječi Kopreka koji kaže: „(...) Ideja božanskoga se u potpunosti ne otkriva samo racionalnom shvaćanju. Ona traži estetsku dimenziju. Estetska dimenzija osposobljava čovjeka da se služi slikovitom formom kako bi „transcendentno“ učinio „imanentnim“ očitim. U smislu posredništva između razuma i emocija, te time postaje nešto kao govor skrivenog, duhovnog.“³ Prema tome željela sam pristupiti umjetnosti kao obliku spoznaje života, osluškivanjem unutarnjih osjećaja i buđenju duhovnog kako bi nevidljivo učinila vidljivim, tu bih se nadovezala na riječi Ratzingera koji kaže“(…) ono što je ljudskom oku vidljivo produkt je nevidljivoga koji jeste stvarnost“.⁴ Česti element koji se proteže mojim radovima je krug, kao najsavršeniji oblik koji za mene ima snažnu simboliku. On predstavlja ključ razumijevanja, univerzuma i vječnosti. Točka iz koje sve proizlazi, te je simbol duhovnosti i materijalnog,⁵ (slika 1. i 2).

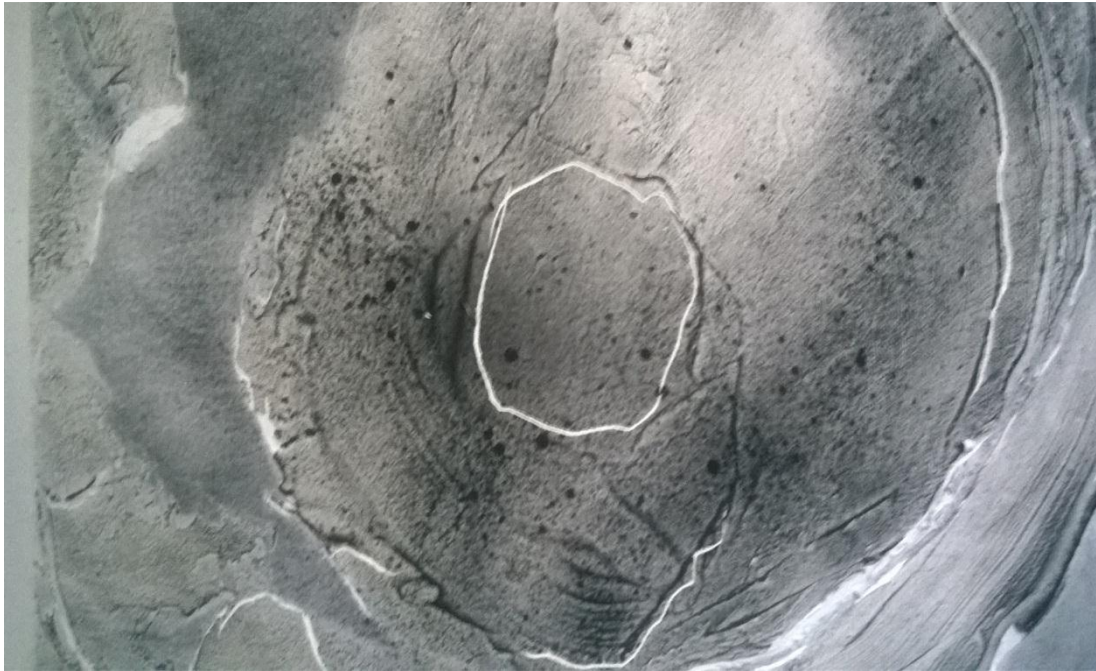

SLIKA 1: Detalj kruga, 2016.

³ Koprek, I., (2003), Ujjetnost u kršćanskoj kulturi. Zagreb: Dementra, str. 105-106.

⁴ Ratzinger, J., (2007), Uvod u kršćanstvo. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, str. 24.

⁵ Ivančević, R., (1979), Leksikon ikonografije, liturgike i simbola zapadnog kršćanstva. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, str. 367.

SLIKA 2: Detalj kruga, 2016.

Koristeći akromatske boje crnu i bijelu, htjela sam staviti naglasak na borbu unutarnjeg i vanjskoga. Bijela kao simbol čistoće, pročišćenja, novog početka, a kako ne bih dobila suprotnu konotaciju: usamljenosti, hladnoće i steriliteta stavljam je u sukob s crnom. Miješanjem crne i bijele, dobivši sive tonove uspostavila sam balans između dva sukoba kao mogućnost djelovanja oba suprotstavljena odnosa. Bogatstvo reljefa upotpunilo je nanošenje glet mase koja daje mogućnost intervencije oduzimanjem, urezivanjem raznih linija i oblika. U maniri *informel* pravca pristupam nanošenju glet mase, brzim, silovitim potezima bez previše želje. Ovom gestualnom akcijom pružena mi je sloboda izričaja u kojoj nastaju tragovi bivanja, kretnje i mijene. Tako podloga postaje prirodna tvorevina kao sredstvo improvizacije uz naglasak estetskog u materijalnom (slika 3). Ovakav način pristupa usporedila bih s *art brut* predstavnikom, Kopačem za kojeg Le Brun kaže: „Stekavši slobodu, ludu slobodu da se koristi bilo kojim sredstvom, bilo kojim materijalom, bilo kojim potezom, kako bi prije riječi vidio i pokazao kakav beskraj, šutljiv, bujan život neprestance teče na rubu naših kretnji, naših usana ili našeg pogleda.“⁶

Ovakav način za mene predstavlja sredstvo izražavanja kao indikatora trenutačnosti ili slučajnosti koja proizlazi intuitivno (slika 4). Oblik, boja i linija elementi su kojima

⁶ Le Brun, A., i Rauter Plančić, B., (1997), Slavko Kopač. Zagreb: Muzejsko galerijski centar klovičevi dvori, str. 22.

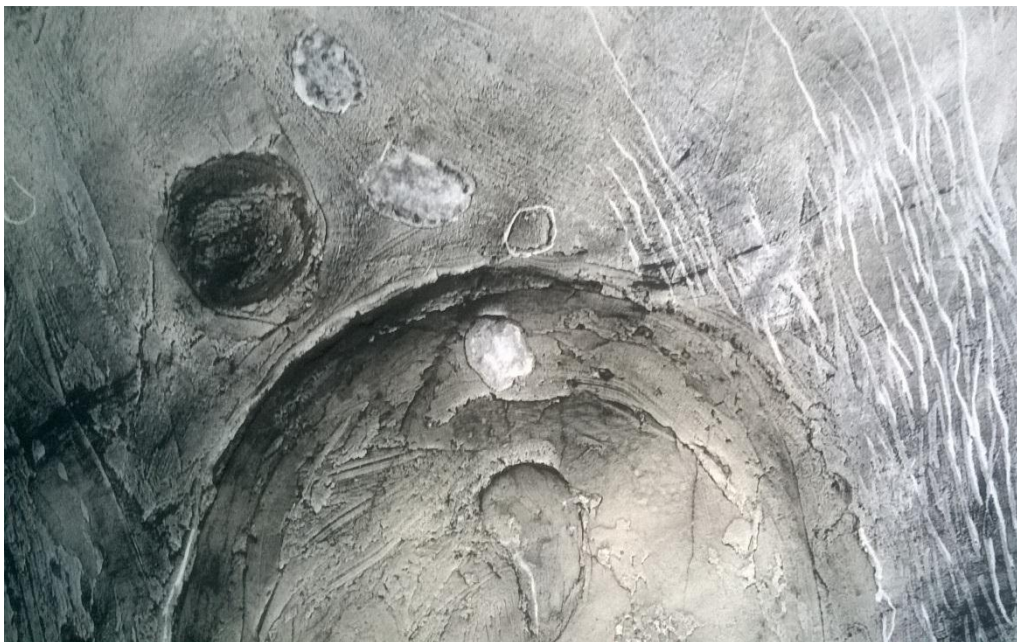
naglašavam, energičnost, nasumičnost, spontanost kako bi ostavila trag uz naglasak na materiju. Dodavanjem raznih materijala kao što su tkanina, prah (nastao oduzimanjem glet mase nakon sušenja), i starog zgužvanog papira postigla sam raznolikost teksture koja izaziva dojam grubosti i kaosa (slika 5). Nastavljajući istraživati teksturu površine i karakter, zalihe materijala množile su se na površinama mojih radova (slika 6).

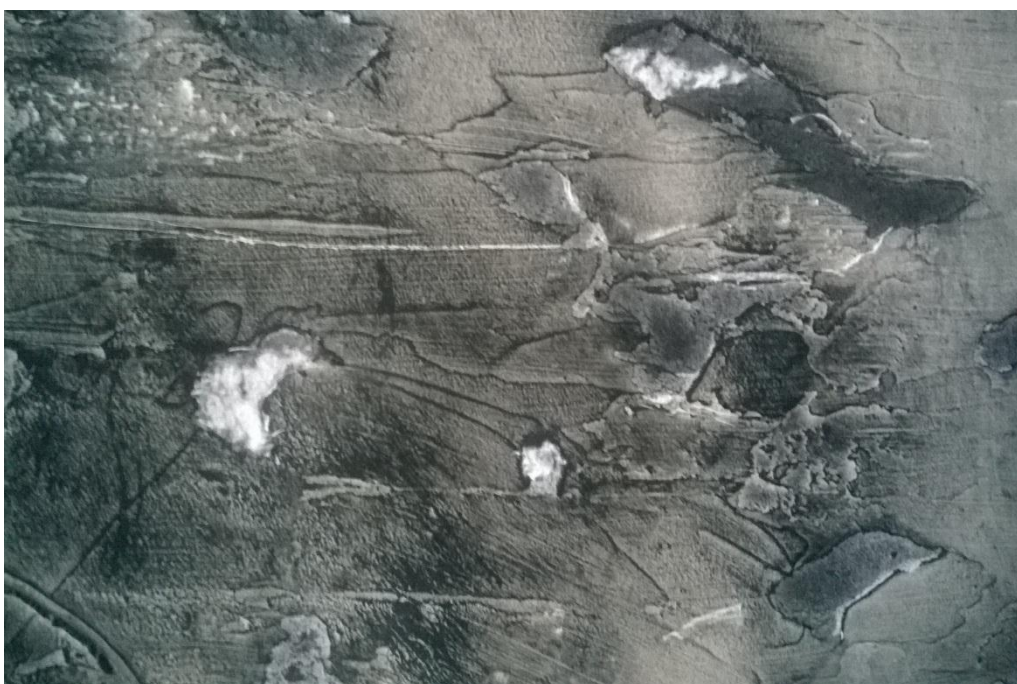
SLIKA 3: Detalj reljefa, glet, 2016.

SLIKA 4: Detalj na kojemu su vidljivi tragovi kretnje i bivanja, nastale spontananim nanosima.

SLIKA 5: na kojoj se nalaze spomenuti korišteni materijali, prah, tkanina.

SLIKA 6: oblici nastali oduzimanjem i dodavanjem.

Ambijentalnom 3d instalacijom koja se sastoji od dvije ploče plexiglasa, na kojima se ponavljaju isti oblici kao i na radovima, htjela sam pod utjecajem svjetla stvoriti posebne efekte. Efekte kojima bih dočarala energiju, pokret i bivanje koje nas okružuje, a oku su

nevidljivi. Koristeći jednostavne forme i dalje stavljam naglasak na jednostavnost koja unatoč osiromašenom i oskudnom prvom dojmu, ne znači da u konačnici ne može izazvati snažan umjetnički dojam. Ova ambijentalna instalacija može se smjestiti u odgovarajući osvijetljeni interijer, kao i na otvorenom prostoru, a veći intenzitet optičkih efekata je u interijeru pod utjecajem odgovarajuće umjetne svjetlosti (slika 7). Promišljajući o tome gdje bih smjestila instalaciju i na koji način, imajući u vidu karakter i kretanje pojave, pokušala sam najprije uskladiti s tehničkim mogućnostima umjetničkog izraza te sam odlučila kako je najbolje rješenje da instalaciju zakačim na strop koja će visiti na silku kako bih dobila dojam bestežinskog stanja poradi umjetničkog dojma.

SLIKA 7: Instalacija, 2016.

3. MATERIJALI I ALATI KORIŠTENI U IZRADI ZAVRŠNOG A RADA

Osnovni materijal pri izradi je glet masa koja je pogodna zbog samog sastava koji pruža velike mogućnosti. Glet masa omogućuje intervenciju prije i nakon sušenja, može se miješati s raznim pigmentima tada postaje gušća i može podnijeti više slojeva koji su otporni na raznovrsno tretiranje površine.

Drugi materijal je bezbojni nitro lak koji prilikom nanošenja ostavlja zanimljive teksture i tragove slučajnosti koji su uvelike potrebni pri izradi završnog rada.

Korištenjem crnog mat spreja ostvarila sam bogatstvo tonske modelacije, jer on svojim sastavom daje jedan svilenkasti ton i posebnu dimenziju laganih prijelaza te stvara dojam plastičnosti.

Tuš kao nezaobilazno sredstvo izražavanja jedan je od bitnih materijala pri izradi poradi svoje bogate lepeze nijansi. Korištenjem tuša i njegovim nijansiranjem postigla sam sukob svjetla i tame koji imaju ulogu izazvati napetost, transformaciju i međusobno sukobljavanje kontrasta koji pojačavaju dojam ritmičnosti.

Pri izradi ambijentalne 3d instalacije odlučila sam se na plexiglas kao svestrani materijal široke uporabne vrijednosti. Kako mi je prvobitna ideja bila otisnuti šablonu na plexiglas ipak sam se odlučila za akril koji prilikom nanošenja daje dojam tekuće tvari koja se izvrsno uklapa u samu priču izrade završnoga rada. Svjetlosne zrake koje prolaze kroz plexiglas projiciraju na pozadinu (zid) iscrtane linije i oblike time odaju jednu posebnu dimenziju koja podsjeća na kretnje i bivanje koje se nalaze u neposrednoj okolini koje ne možemo vidjeti golim okom.

4. ZAKLJUČAK

Proučavajući povijest apstraktne umjetnosti i djela raznih umjetnika, uvidjela sam da se u mnogim pravcima koje sam spomenula umjetnici vode istraživanjem unutrašnjeg duha, emocija te psihičke realnosti podsvjesnoga.

U tim pravcima podliježu raznim sredstvima, korištenjem raznih materijala (pijesak, smola, katran, glet, gips i dr.). Prema tim saznanjima postepenom redukcijom sadržaja na svojim radovima krenula sam prema ne-predmetnom sadržaju, fokusirajući se na pravac informel, koji je najbliži mome načinu izražavanja. Kada umjetnici pribjegavaju monokromnim površinama s raspuklinama i perforacijama nastalim izrezivanjem i oduzimanjem. Istražujući strukturu površine i karakter materijala, zalihe materijala množile su se na površinama radova. Pristupajući radovima bez kontrole, uz minimalnu intervenciju, brzim i spontanim potezima uspjela sam dobiti površinu koja djeluje kao prirodna tvorevina. Kroz postepenu redukciju likovnih elemenata kromatskom čistoćom bijele i crne željela sam prikazati pročišćenje koje se odnosi na unutarnje stanje duha te time uspostaviti sklad između sukoba unutarnjeg s vanjskim uz naglasak na materiju.

Oslobađanjem primarnih motiva željela sam usmjeriti pažnju na samu bit prirode. Raznovrсноšću oblika koji podsjećaju na organske htjela sam pojačati dojam bivanja, mijene, prostora i kretnje koje su postignute 3d instalacijom kako bih u promatrača izazvala snažne osjećaje i doživljaje. Ovim radovima htjela sam kroz vlastiti način izražavanja biti istovremeno jasna i dvosmisljena kako bih u promatrača potaknula originalnu misao na osnovi mojih naputaka.

Ključne riječi: apstraktna umjetnost, informel, organski oblici, materija, bivanje.

Key words: abstract art, informel, organic forms, matter, stay.

5. LITERATURA

1. Koprek, I., (2003), Umjetnost u kršćanskoj kulturi, (ur): Damir Barbarić. Zagreb: Dementra.
2. Ivančević, R., (1979), Leksikon ikonografije, liturgike i simbole zapadnog kršćanstva. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
3. Damjanov, J., (1986), Likovna umjetnost II dio. Zagreb: Školska knjiga.
4. Janson, H.W., i Janson, A.F., (2005), Povijest umjetnosti. Varaždin: Stanek d.o.o.
5. Le Brun, A., i Rauter Plančić, B., (1997), Slavko Kopač. Zagreb: Muzejsko galerijski centar Klovićevi dvori.
6. Ratzinger, J., (2007), Uvod u kršćanstvo. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.